

M. Teresa Felipó Oriol**

RESUM

Amb la finalitat d'oferir a qualsevol interessat en el tema, i en especial als diversos professionals del món agrari, el conjunt de disposicions en matèria agroambiental que regeix a Catalunya, hem agrupat i organitzat la legislació ambiental aplicable al sector agrari. Per facilitar-hi l'accés als interessats, hem inclòs també les principals fonts d'informació legislatives i la terminologia en ús habitual en aquest àmbit. La normativa agroambiental s'ha organitzat d'acord amb els usos del sòl (agrari, forestal, pastures, explotacions ramaderes i altres activitats econòmiques), les actuacions humanes més habituals, els instruments en ús per a la protecció de l'ambient i les mesures existents per a la conservació de la natura.

PARAULES CLAU: legislació agroambiental, orígens, organització, terminologia en ús, fonts d'informació.

RESUMEN

Con el fin de ofrecer a cualquiera que este interesado en el tema, y en especial a los diversos profesionales del ámbito agrícola, el conjunto de disposiciones en materia agroambiental que rige en Cataluña, se ha agrupado y organizado la legislación ambiental aplicable al sector agrícola. Así mismo, para facilitar el acceso a los interesados, se incluyen también las principales fuentes de información legislativa y la terminología que se utiliza habitualmente en este ámbito. La normativa agroambiental se ha organizado según los diversos usos del suelo (agrícola, forestal, pastos, explotaciones ganaderas y otras actividades económicas), las actuaciones humanas más habitua-

* Aquest article fou presentat com a ponència, sota el títol «La legislació agroambiental a Catalunya, gener 2006», al 1r Congrés sobre Agricultura, Alimentació i Medi Ambient, Universitat Politècnica de Catalunya, Escola Superior d'Agricultura de Barcelona, el 3 de febrer de 2006.

** Unitat d'Edafologia. Facultat de Farmàcia. Universitat de Barcelona, av. Joan XXIII, s/n, 08028 Barcelona. A/e: mfelipo@ub.edu.

les, los instrumentos utilizados para la protección del ambiente y las medidas existentes para la conservación de la naturaleza.

PALABRAS CLAVE: legislación agroambiental, orígenes, organización, terminología en uso, fuentes de información.

ABSTRACT

In order to offer to everybody interested on, especially to different professionals of agricultural sector, the overall Catalonia in force provisions of law in agri-environmental area, for that environmental legislation applicable to agricultural land has been assembled and organised. To facilitate to the users the legislation location, the main information sources of legislation and current terminology used in these regulations are also included. The agri-environmental legislation has been organised according to the soil uses (agricultural use, forest use, pasture land, stockbreeding activities and other economical activities), the most usual human activities, the environmental protection tools and the measures for nature conservation.

KEY WORDS: agri-environmental legislation, legislation origin, organisation, current terminology, information sources.

1. INTRODUCCIÓ

L'expansió legislativa a què estan sotmesos els diferents sectors econòmics ha esdevingut un fet palpable, sobretot en el darrer quart de segle. En general, s'ha produït un cop iniciat el procés de creixement i desenvolupament dels sectors. El sector agroalimentari no n'ha estat pas una excepció; la normativa que cal aplicar ha crescut progressivament i d'acord amb la inquietud i la sensibilitat social, inicialment, per la qualitat de l'ambient i, després, per la dels aliments. El desplegament legislatiu que regula les activitats agroalimentàries, impulsat des de la Unió Europea, s'ha estès amb força, en especial, en aquestes dues direccions.

En general, les normes s'elaboren per donar solució a problemes existents. Això fa que no sempre les trobem coherentment i harmònicament estructurades dins un conjunt, circumstància que en dificulta la localització, sobretot quan els interessats són professionals no vinculats al món jurídic. Els diversos professionals del sector agroalimentari necessiten estar al dia del que hi ha legislat, però, per múltiples raons, acostuma a ser-los difícil i complicat localitzar la normativa, sobretot quan no han rebut formació sobre l'abast de la legislació aplicable i/o desconeixen les fonts d'informació bàsiques.

Les disposicions que afecten el sector agrari acostumen a presentar-se i a analitzar-se en fòrums específics, essencialment quan la matèria objecte d'estudi està subjecta a alguna de les circumstàncies següents: s'ha modificat la normativa existent per actualització (fertilitzants, fitosanitaris, explotacions ramaderes, etc.), se n'ha incorporat de nova (valorització agrícola de residus, producció agrària ecològica, producció integrada, seguretat alimentària i traçabilitat, benestar animal, etc.) o bé se'n preveu una regulació imminent (indicadors agroambientals, etc.).

El volum i la diversitat de disposicions que regulen cadascun dels eixos d'aquest 1r Congrés sobre Agricultura, Alimentació i Medi Ambient impossibiliten fer una aproximació i catalogació de tot el que hi ha legislat fins ara. La dificultat radica no sols en l'abast de cadascun d'aquests eixos i en les nombroses interaccions que hi ha entre ells, sinó també que qui ho presenta no és cap jurista. D'ara endavant, ens referirem únicament a la normativa agroambiental, és a dir, a la que només fa referència a dos dels eixos esmentats, l'agrari i l'ambiental, i a la que es deriva de les seves interaccions.

Aquest treball té els seus orígens en una recopilació de la legislació aplicable als sòls, que per necessitats professionals fou iniciada fa temps, periòdicament actualitzada i recollida sinòpticament, primer (Alcañiz *et al.*, 2005; el material, però, fou preparat durant l'any 2001), i extensament, més tard (Felipó i Boixadera, 2003), després d'una reorganització i ampliació dels continguts presentats inicialment. Aquest recull, a més d'una llarga discussió sobre el que hi ha legislat sobre l'ús, la gestió i la protecció dels sòls, conté la legislació —comunitària, estatal i autonòmica— vigent o no derogada explícitament, aplicable fins al 31 de desembre de 2002, i les disposicions comunitàries en fase de preparació, anomenades, en general, *estratègies*.

La finalitat de donar a conèixer aquest material no és altra que la d'oferir a qualsevol interessat en el tema, i en especial als diversos professionals del món agrari i usuaris dels sòls, una relació dels aspectes legiscats que regeixen a Catalunya en matèria agroambiental. Per tal de facilitar-los l'accés a la legislació existent, també hem inclòs les principals fonts d'informació legislatives i la terminologia habitual en ús dins d'aquest àmbit.

2. JUSTIFICACIÓ, ORIGEN, CONTINGUTS I FONTS D'INFORMACIÓ DE LA LEGISLACIÓ AGROAMBIENTAL

La relació dels aspectes agroambientals legiscats fins a finals de l'any 2005 sorgeix de la reestructuració i actualització dels continguts del recull esmentat (Felipó i Boixadera, 2003). Per raons evidents, en el treball que teniu a les mans no s'ha incorporat la relació de la legislació que ja figura en el recull esmentat. Hem actualitzat, d'una banda, els termes que configuren els

apartats del material organitzat, d'acord amb la temàtica de la nova normativa promoguda, i de l'altra, les fonts d'informació i el seu accés.

2.1. El perquè de la legislació agroambiental

Des de temps remots, l'home ha utilitzat el sòl per produir aliments i n'ha modificat la intensitat d'ús d'acord amb la demanda social, les necessitats econòmiques o l'aplicació de noves tecnologies. L'agricultura i el seu entorn social han participat en la creació i conservació dels diversos hàbitats que configuren el paisatge de casa nostra, però també han estat els responsables d'efectes indesitjables sobre l'ambient. Un ús inadequat del sòl o l'acció de determinades pràctiques agràries, per exemple, poden ser la causa de contaminació ambiental, de fragmentació del territori o de reducció de la biodiversitat.

Aplicar el concepte de *desenvolupament sostenible* a l'agricultura vol dir conciliar la producció agrària amb la conservació dels recursos no renovables i la protecció de l'entorn natural. Aquests objectius estan fortament entrelligats quan es pretén mantenir un sistema en què, a mitjà o llarg termini, s'estalviï energia i recursos, mitjançant l'optimització del reciclatge, la millora de la biodiversitat i la sinergia biològica. Per tant, incorporar la dimensió ambiental a l'agricultura ha suposat, per a la Unió Europea, adoptar mesures que reforcin la compatibilitat de la producció amb l'ambient —ús de mètodes de producció respectuosos amb l'entorn i foment de la producció extensiva— i consolidin la funció dels agricultors com a protectors de l'ambient —mesures agroambientals.

Per tal d'assegurar un ús sostenible dels sòls (ús que no hauria d'ultrapassar la capacitat de renovació —o resiliència— que necessiten per mantenir les seves funcions), cal planificar-ne l'ús i la gestió d'acord amb les seves aptituds o capacitats. És a dir, no s'haurien d'utilitzar els sòls per damunt d'aquell llinyar que pugui ocasionar-los un estat de degradació poc reversible, perquè això n'impossibilitarà la posterior recuperació o, en la situació més favorable, en restringirà els possibles usos. Per tant, la gestió del sòl, i per què no la del territori, cal orientar-la de manera que l'adopció de millores tecnològiques suposi incorporar també principis ecològics i socioeconòmics (Felipó, 2005).

El sòl és un recurs natural, heterogeni, complex i multifuncional, que està subjecte a drets de propietat. Per conservar-lo i/o protegir-lo dels diversos i possibles processos de degradació que poden afectar-lo, cal que estigui sotmès a normes que ho obliguin o recomanin. A més a més, cal tenir en compte que els canvis d'ús han estat unànimement reconeguts com a la principal actuació responsable de la degradació dels sòls, i aquests també

tenen incidència sobre el canvi global, fenomen que ja s'insinua en determinades zones del planeta Terra.

A Catalunya, avui un 33 % del total de la superfície del territori es dedica a ús agrícola, i un 59 %, a ús forestal; tanmateix, quasi un 80 % de la propietat del medi rural i natural és de titularitat privada. A casa nostra, doncs, el territori està ocupat essencialment per activitats agràries, i la pagesia n'és el sector social amb més responsabilitat directa. No obstant això, cal recordar que el possible impacte ambiental associat a les activitats agràries és menor que el de la major part d'activitats econòmiques urbanes i industrials (vegeu l'apartat «II. Activitats econòmiques», de la taula i).

El marc de referència del sector agrari i del món rural de la Catalunya actual és la Llei d'orientació agrària (Llei 18/2001, de 31 de desembre), que en l'article 1 diu: «L'objecte d'aquesta Llei és establir els objectius de l'actuació de l'Administració de la Generalitat i dels agents econòmics i socials en els àmbits agrícola, ramader, forestal i agroindustrial que permetin afavorir la consolidació de l'activitat agrària i la millora de les condicions en què aquesta s'exerceix a casa nostra». Entre altres qüestions, pretén aconseguir un sector agrari respectuós amb el medi ambient i la consolidació del sòl agrari, com a element bàsic per contribuir a l'assentament de la població rural i a l'equilibri i l'ordenació territorials. El desenvolupament normatiu necessari per executar totes les línies d'actuació previstes en aquesta Llei encara no ha finalitzat.

El sector agrari està subjecte a l'aplicació d'instruments diversos per tal de participar en la protecció de l'ambient (vegeu els que s'esmenten en l'apartat xi de la taula i). Podríem afirmar que, ara per ara, la major part d'empreses agràries de producció primària compleixen, en general, els requisits ambientals que fixa la legislació vigent; és evident que els és més difícil, però, el compliment a les del sector de producció animal. En canvi, no ens consta que cap empresa agrària dedicada a la producció primària ja hagi implantat algun dels sistemes voluntaris de gestió ambiental disponibles (no figuren en la taula i, atès que no són de compliment obligatori) que permeten avaluar el comportament ambiental de l'activitat, en alguns casos, fins i tot, de manera contínua (Eco-Management and Audit Scheme, EMAS, que és un sistema comunitari de gestió i auditoria ambientals legislat); tan sols unes quantes empreses dedicades a la transformació de matèries primeres alimentàries, és a dir, indústries alimentàries, són les que han manifestat interès en aquest sentit fins ara. Tanmateix, el desenvolupament del Projecte TRAMA (tècniques de reorganització ambiental agrària) ha permès elaborar material d'aplicació en aquest sentit (per a més informació, vegeu la taula ii).

Avui en dia, acostuma a ser habitual que les empreses de diversos sectors econòmics utilitzin eines, legíslades o no, dissenyades per a la gestió

ambiental. S'està estenent l'aplicació de sistemes integrats de gestió, que permet avaluar i millorar conjuntament el comportament d'una activitat envers la qualitat, l'ambient i la prevenció de riscos laborals. En aquest context, podem esmentar, per exemple, que el sector químic, amb fama de ser un sector que ha contaminat molt en el passat, però que actualment és un dels més proactius en matèria ambiental, està treballant per tal d'aconseguir que les seves empreses siguin ecoeficients i ambientalment responsables.

2.2. Qui genera la legislació?

Des de fa temps, el detonant que impulsa la promulgació de nova legislació han estat sovint manifestacions molt diverses —acords, convenis o conferències— de caire internacional o intergovernamental, que han tingut com a objectiu estimular l'ús sostingut dels recursos naturals o bé fomentar-ne la conservació. Algunes d'aquestes manifestacions després han esdevingut tractats internacionals, la major part ratificats i incorporats a l'ordenament jurídic espanyol. Com a exemples podem esmentar els convenis següents sobre la protecció de les zones humides, la biodiversitat, el paisatge, etc., o la lluita contra el canvi climàtic, la desertificació, etc.

L'1 de gener de 1986 (ha fet, doncs, vint anys), Espanya s'incorporà a l'organització supranacional, avui anomenada Unió Europea (UE). Des de llavors, la normativa comunitària emanada (reglaments, directives, decisions) passa a formar part de les fonts legislatives (lleis, reials decrets, ordres) del territori espanyol. L'aplicació a Catalunya es fa segons la distribució de competències aplicable.

La legislació existent prové de diferents àmbits de decisió —comunitari, estatal, autonòmic—, amb participació de diversos organismes administratius del mateix àmbit —agricultura, medi ambient, ordenació territorial, sanitat, indústria, etc.— (Felipó i Boixadera, 2003). Les interaccions que deriven d'aquesta complexitat administrativa fan que moltes disposicions siguin d'aplicació només per als sòls d'ús agrari, mentre que d'altres van dirigides a sòls d'altres usos o per a qualsevol sòl, és a dir, amb independència de l'ús a què es destinin. En aquest cas, són essencialment mesures orientades cap a la conservació i recuperació o rehabilitació del territori, en tant que són les mesures de protecció del sòl (COM/2002/179 final) que, entre altres qüestions, pretenen integrar el sòl en les altres polítiques sectorials. Actualment encara estan en procés d'elaboració; s'han publicat, però, els informes realitzats per diversos grups de treball que han de servir per desenvolupar la política sobre la protecció del sòl (EC i EEA, 2004).

La proliferació de normes i la seva complexitat són fets palpables. Tant és així, que la mateixa Comissió de les Comunitats Europees (EC) va em-

prendre diverses iniciatives, enunciades en comunicacions, per simplificar tant la legislació agrària (COM/2001/048 final), sobretot la dirigida als diferents sectors productius, com la legislació ambiental (COM/2002/412 final). També, diverses vegades, aquest organisme ha manifestat la intenció de generar normativa nova, fet que és palès tant en el darrer programa d'acció sobre medi ambient (Decisió 1600/2002/EC) com en algunes de les darreres comunicacions d'estratègies temàtiques, com ara el pla d'acció sobre biodiversitat en agricultura (COM/2001/162 final), per a un desenvolupament sostenible (COM/2001/264 final), per a la protecció del sòl (COM/2002/179 final), per a l'ús sostenible de plaguicides (COM/2002/349 final), per a la prevenció i reciclatge de residus (COM/2003/301 final), per a l'ús sostenible dels recursos naturals (COM/2003/572 final), etc. Cal esmentar que, quan es va reformar la política agrària comuna (PAC), es van incorporar objectius mediambientals (EC, 2003), i recentment s'han publicat els indicadors agroambientals desenvolupats per poder aplicar quan se'n fa el seguiment (EEA, 2005).

El marc legislatiu ha tractat el sòl de manera molt dispersa i, a vegades, fins i tot poc coherent, a diferència del que ha succeït amb el tractament que han rebut els altres components de l'ambient, l'aire i l'aigua, que estan reglamentats des de fa bastant temps i ho estan de manera més congruent. Això també queda reflectit en les disposicions agràries.

2.3. El que hi ha legislat, organització

Per conèixer el que hi ha legislat és imprescindible analitzar el material existent, agrupar-lo i, per tant, organitzar-lo. Els criteris que poden fer-se servir per realitzar aquesta tasca poden ser molt variats. En aquest treball, la legislació agroambiental l'hem organitzat en apartats, d'acord amb els usos del sòl o l'ocupació del territori (agrari, forestal, pastures, explotacions ramaderes, urbanització) i les actuacions humanes més habituals (taula 1). La utilització d'ambdós criteris permet apreciar gairebé totes les funcions del sòl (EEA, 2000) en distints àmbits —ecològic, socioeconòmic i cultural. Hem inclòs també els apartats referents als instruments per a la protecció de l'ambient i les mesures sobre la conservació de la natura, ja que tenen indirectament repercussions sobre el sòl i, per tant, sobre el seu ús.

Tanmateix, per facilitar la consulta de la normativa agroambiental d'aplicació, s'han establert alguns subapartats de temàtica específica, en els quals (apartats o subapartats) s'assenyalen les paraules clau dels aspectes que recullen, utilitzant la terminologia actualment en ús. Quan escau, hem destacat l'existència de plans i/o programes d'aplicació que emanen de la legislació en ús i, en cas afirmatiu, l'existència d'ajuts relacionats.

2.4. Les fonts d'informació

Les fonts d'informació genuïnes que permeten localitzar les disposicions existents i, en general, actualitzar la legislació sense gaires dificultats són, com és d'esperar, les publicacions periòdiques oficials —DOUE, BOE i DOGC, el significat de les sigles figura en la taula II— i les bases de dades dels organismes corresponents. Aquestes bases de dades permeten fer una cerca ràpida sempre que es tingui alguna de les coordenades que defineixen el que es busca, com ara: títol de la disposició; número, rang o referències específiques de la publicació; paraules clau que conté, i algun altre tret singular. Per fer la cerca, també són vàlides les recopilacions que han elaborat diversos organismes: la Generalitat de Catalunya (DARP i DMAH), el Govern espanyol (MAPYA i MMA), intergovernamentals (EC i EEA), internacionals (FAO) o, fins i tot, diversos portals virtuals (entre els quals cal ressaltar les cambres agràries de Catalunya, RuralCat i Unió de Pagesos). Tanmateix, alguns organismes (com ara EC, DARP i DMAH) també permeten consultar la normativa que està en preparació. En la taula II figura el nom de les entitats anteriorment esmentades —organismes, publicacions periòdiques, portals d'Internet, etc.— ordenades alfabèticament i la seva adreça electrònica (consultada el 2 de maig de 2006) per poder accedir-hi; a més, quan escau, s'indica el tipus d'informació que contenen.

És evident que diversos especialistes en la matèria, essencialment juristes, han elaborat alguns compendis que recullen i comenten la legislació comunitària i/o estatal aplicable a diferents usos del sòl, fonamentalment en els àmbits agrícola, forestal i d'ocupació urbanoindustrial. També n'hi ha sobre qüestions ambientals que indirectament tracten aspectes relacionats amb el món agrari o consideren altres usos del sòl. Enfront dels molts avantatges que la consulta de compendis pot oferir als juristes, tenen l'inconvenient d'estar actualitzats només fins a data anterior a la seva publicació, és a dir, quan es fa el lliurament a l'editorial. La seva consulta no permet conèixer l'existència de disposicions noves, ni si se n'ha derogat parcialment o totalment alguna; davant de situacions com aquestes o semblants, per actualitzar la normativa aplicable cal recórrer a les fonts d'informació esmentades anteriorment.

No podem acabar sense esmentar la recent publicació de la segona edició d'una guia (Unió de Pagesos de Catalunya, 2005), d'estructura molt senzilla i continguts molt clars, dirigida a la pagesia que recull les obligacions i els compromisos ambientals lligats a l'activitat agrícola, ramadera i forestal.

TAULA I. *Relació dels aspectes agroambientals legislat, organitzada d'acord amb l'ocupació del territori (agrària, forestal, pastures, explotacions ramaderes, urbanització), les actuacions humanes més habituals, els instruments en ús per a la protecció de l'ambient i les mesures per a la conservació de la natura*

I. ASSIGNACIÓ D'USOS AL SÒL		Règim del sòl. Règim urbanístic. Valoració del sòl. Orientació agrària. Paisatge. Plans territorials.
II. ACTIVITATS ECONÒMIQUES		Activitats econòmiques. Classificació.
III. SÒLS AGRARIS	Producció agrària, marc general	Modernització d'explotacions agràries. Mesures agroambientals. Desenvolupament rural. Política Agrícola Comuna (PAC). Fons Europeu d'Orientació i Garantia Agrícola (FEOGA). Declaració única de conreu i declaració única agrària. Ajuts (determinats ajuts estan subjectes al manteniment de bones condicions agràries i mediambientals).
	Producció integrada	Sistema integrat de gestió i producció agrícola. Denominació genèrica. Consell regulador i Reglament. Ajuts.
	Producció agrària ecològica	Sistemes de producció. Consell regulador i Reglament. Ajuts.
IV. PRODUCTES APLICABLES AL SÒL	Fertilitzants i afins	Adobs minerals, organominerals, esmenes orgàniques (comprèn el compost) i d'altres.
	Fitosanitaris	Plaguicides i/o biocides d'ús agrícola per al control de plagues.
	Fangs de depuració d'aigües residuals	Valorització agrícola.
	Gestió de residus	Llista o catàleg de residus. Valorització agrícola. Dejeccions ramaderes.
	Prevenició de la contaminació de les aigües per nitrogen d'origen agrari	Zones vulnerables. Codi de bones pràctiques agràries. Fertilitzants nitrogenats. Adobs orgànics. Dejeccions ramaderes. Programes i plans.
	Aigües per a reg	Tractament d'aigües residuals urbanes. Política d'aigües. Domini públic hidràulic. Infraestructures hidràuliques. Plans. Reg amb aigües residuals depurades o regenerades.
V. FORESTAL		Aprofitaments. Mesures de protecció i conservació. Prevenció d'incendis forestals. Plans.
VI. PASTURES		Aprofitaments. Vies pecuàries.
VII. EXPLOTACIONS RAMADERES		Ordenació de les explotacions intensives. Mesures agroambientals. Dejeccions ramaderes. Programes i plans.
VIII. ZONES HUMIDES		Protecció d'ecosistemes. Mesures agroambientals. Ús de zones humides. Plans.
IX. RESTAURACIÓ D'ESPAIS AFECTATS PER ACTIVITATS EXTRACTIVES		Mineria. Normes per a l'elaboració de plans d'explotació i restauració. Protecció dels espais d'especial interès natural afectats per activitats extractives.
X. SÒLS CONTAMINATS		Activitats potencialment contaminants. Criteris i estàndards per a la declaració de sòls contaminats. Inventari de sòls contaminats. Recuperació/regeneració d'espais degradats.
XI. INSTRUMENTS PER A LA PROTECCIÓ DE L'AMBIENT		Bones practiques agràries. Substàncies perilloses. Avaluació i control del risc. Avaluació d'impacte ambiental. Prevenció i control integrat de la contaminació (IPPC)/Intervenció integral de l'administració ambiental (IIAA). Inventari europeu d'emissions contaminants. Canvi climàtic, drets i sostres d'emissió. Responsabilitat ambiental i delictes ecològic.
XII. CONSERVACIÓ DE LA NATURA		Alta muntanya. Conservació d'espais naturals. Conservació de la biodiversitat. Protecció del paisatge.

Taula II. *Principals entitats —organismes, publicacions periòdiques, portals d'Internet— d'interès agrari, ambiental o agroambiental. La legislació agroambiental pot consultar-se en les entitats senyalades amb un asterisc*

Entitat	Sigles	Adreça electrònica	Notes
Agència Europea de Medi Ambient	EEA	http://www.eea.eu.int/	
Butlletí Oficial de l'Estat*	BOE	http://www.boe.es/	Base de dades legislativa de consulta gratuïta, inclou la normativa europea i de totes les comunitats autònomes.
Cambres agràries de Catalunya*		http://www.cambresagraries.org/	Resum de la legislació agrària continguda en el DOCE, el BOE i el DOGC organitzada segons data de publicació.
Comissió de les Comunitats Europees*	CE	http://www.europa.eu.int/comm/	Actualitats legislades.
Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. Generalitat de Catalunya*	DARP	http://www.gencat.net/darp/	Legislació agrària organitzada. Permet la consulta completa de la normativa comunitària, estatal o catalana.
Departament de Medi Ambient i Habitatge. Generalitat de Catalunya*	DMAH	http://mediambient.gencat.net/cat/inici.jsp	Legislació ambiental organitzada. Permet la consulta de la normativa comunitària, estatal o catalana.
Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*	DOGC	http://www.gencat.net/diari/	Base de dades de consulta per a subscriptors del DOGC.
Diari Oficial de la Unió Europea*	DOUE	http://europa.eu.int/eur-lex/es/search/search_oj.html	Base de dades de consulta gratuïta del DOUE.
Comissió Europea	EC	http://europa.eu.int/comm/index_es.htm	Els últims aspectes legislat.
European Environmental Law*	EEL	http://www.eel.nl/	Portal sobre diversos aspectes jurídics ambientals, cal subscripció prèvia.
Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura	FAO	http://www.fao.org/	
Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació*	MAPYA	http://www.mapya.es/	Informació parcial.
Ministeri de Medi Ambient*	MMA	http://www.mma.es/normativa/legis/index.htm	Informació parcial.
Projecte TRAMA (tècniques de reorganització ambiental agrària)	TRAMA	http://www.projectetrama.com	Guies tècniques per a diferents empreses agràries.
Unió de Pagesos (organització professional agrària de Catalunya)*		http://www.uniopagesos.es/	La legislació comunitària, estatal i catalana agrupada segons els sectors productius i comarques. Actualitats legislades.
RuralCat (comunitat virtual agroalimentària i del món rural promoguda pel DARP)*		http://www.ruralcat.net	Facilita l'accés a publicacions oficials i a portals específics.

BIBLIOGRAFIA

- ALCAÑIZ, J. M.; BOIXADERA, J.; FELIPÓ, M. T.; ORTIZ, O.; POCH, R. M. (2005). «Els sòls». *L'estat del medi ambient a Catalunya*. Universitat Autònoma de Barcelona. Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals, p. 71-117.
- COM/2001/048 final. «Informe de la Comisión al Parlamento Europeo y al Consejo sobre “La simplificación de la legislación agraria”». CE, Brusel·les, 29.01.2001.
- COM/2001/162 final. «Comunicación de la Comisión al Consejo y al Parlamento Europeo “Plan de acción sobre biodiversidad en la agricultura”». CE, Brusel·les, 27.3.2001.
- COM/2001/264 final. «Comunicación de la Comisión “Desarrollo sostenible en Europa para un mundo mejor: Estrategia de la Unión Europea para un desarrollo sostenible”». CE, Brusel·les, 15.5.2001.
- COM/2002/179 final. «Comunicación de la Comisión al Consejo, el Parlamento Europeo, el Comité Económico y Social y el Comité de las Regiones “Hacia una estrategia temática para la protección del suelo”». CE, Brusel·les, 16.4.2002.
- COM/2002/349 final. «Comunicación de la Comisión al Consejo, al Parlamento Europeo y al Comité Económico y Social “Hacia una estrategia temática para el uso sostenible de los plaguicidas”». CE, Brusel·les, 1.7.2002.
- COM/2002/412 final. «Comunicación de la Comisión al Parlamento Europeo, al Consejo, al Comité Económico y Social y al Comité de las Regiones “Acuerdos medioambientales a nivel comunitario en el marco del Plan de acción ‘Simplificar y mejorar el marco regulador’”». CE, Brusel·les, 17.7.2002.
- COM/2003/301 final. «Comunicación de la Comisión “Hacia una estrategia temática para la prevención y el reciclado de residuos”». CE, Brusel·les, 27.5.2003.
- COM/2003/572 final. «Comunicación de la Comisión al Consejo y al Parlamento Europeo “Hacia una estrategia temática para el uso sostenible de los recursos naturales”». CE, Brusel·les, 1.10.2003.
- DECISIÓN 1600/2002/EC, del Parlamento Europeo y del Consejo de 22 de junio de 2002, relativa al 6º Programa de Acción sobre Medio Ambiente (2002-2012) «Medio Ambiente 2010: el futuro está en nuestras manos».
- EC (2003). *La agricultura y el medio ambiente* [en línea]. Comisión Europea. Dirección General de Agricultura. 12 p.
<http://europa.eu.int/comm/agriculture/publi/fact/envir/2003_es.pdf>.
- EC; EEA (2004). *Reports of the Technical Working Groups Established under the Thematic Strategy for Soil Protection*. EUR 21319 EN/2. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities (EC). 6 v. 872 p. También disponible en línea a: <<http://europa.eu.int/comm/environment/soil/index.htm>>.
- EEA (2000). *Down to earth: Soil degradation and sustainable development in Europe. A challenge for the 21st century* [en línea]. European Environ-

- mental Agency. 32 p. <http://reports.eea.eu.int/Environmental_issue_series_16/en>. (Environmental Issue Series; 16)
- EEA (2005). *Agriculture and environment in EU-15 — the IRENA indicator report* [en línia]. 132 p. <http://reports.eea.eu.int/eea_report_2005_6/en>. (Report; 6/2005)
- FELIPÓ, M. T. (2005). «Els sòls de Catalunya, un recurs natural limitat». *La terra i el medi. Cicle de conferències*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans (Publicacions de la Presidència; 17), p. 13-36.
- FELIPÓ ORIOL, M. T.; BOIXADERA LLOBET, J. (2003). «Normativa sobre uso, gestión y protección del suelo en Catalunya». *Edafología*, núm. 10 (1), p. 75-119. També disponible en línia a: <http://www.secs.com.es/nueva_secs/index.htm>.
- UNIÓ DE PAGESOS DE CATALUNYA (2005). *Guia ambiental del pagès*. 2a ed. Edicions La Terra. 88 p.